

H. Tóth István

Mozaikok a magyar mint idegen nyelv (mid) tanítási tapasztalataiból

kandidátus (CSc), ny. egyetemi docens
Károly Egyetem Filozófiai Fakultása, Prága
Coventry House Nyelviskola – NovoSchool, Budapest
moszkva228@gmail.com

Absztrakt

A magyar nyelv a magyar nyelvű szakmai körökben is elsősorban: anyanyelv. Ennek a helyesírás-tanítási pedagógiája tudományosan megalapozott és a gyakorlata is rendszer-szemléletű. Ugyanakkor szükség van a gyorsan változó világunkban a magyar nyelvről úgy is gondolkodnunk, hogy idegen nyelv az idegen ajkú, de magyarul tanulók számára. Egyre gazdagabb a magyar mint idegen nyelv problémájának az elméleti szakirodalma és a tanítási tapasztalata is. Jelen tanulmány a magyar helyesírás tanításával kapcsolatban ezekből mutat be mozaikokat elsősorban a magyar mint idegen nyelv tanítási gyakorlatára összpontosítva.

Kulcsszavak: a magyar nyelv mint anyanyelv; a magyar nyelv mint idegen nyelv; az A1 és az A2 nyelvi szintek szakismerete; formatudás; a magyar helyesírás alapelvei; szókincsfejlesztés

A selection of experiences in the teaching of Hungarian as a foreign language

Abstract

In Hungarian-speaking specialist circles, too, the Hungarian language is first and foremost a native language. The pedagogy behind teaching the language's orthography is scientifically grounded, and its practice is systematized as well. At the same time, in our rapidly changing world, it is necessary to think of Hungarian as a foreign language

for non-native learners of Hungarian. There is a growing body of theoretical literature and teaching experience on the problem of Hungarian as a foreign language. This study presents selection of these in relation to the teaching of Hungarian orthography, focusing primarily on the practice of teaching Hungarian as a foreign language.

Keywords: Hungarian as a native language; Hungarian as a foreign language; specialist knowledge of the A1 and A2 language levels; knowledge of form; foundational principles of Hungarian orthography; vocabulary building

1. Hogyan kerül a csizma az asztalra?

Miért ne kezdhetném jelen dolgozatomat ezzel a kérdéssel: *Hogyan kerül a csizma az asztalra?* Ez a proverbiumok népes körében közmondásnak nevezett, de akár talányos kérdésnek is mondható felvetés egyszerűen megválaszolható.

Sok éve vagy a Nagy J. Béla nevét viselő Kárpát-medencei helyesírási versenyen való személyes ittlétemnek köszönhetően, vagy a Nagy J. Béla nevével fémjelzett versenyhez kapcsolódó előadásokat tartalmazó köteteket tanulmányozva figyeltem fel arra, hogy a helyesírásunkkal összefüggő kérdések alapja az a szemlélet, miszerint a magyar nyelv az anyanyelvünk. Ez helyénvaló, mert alapigazság.

2. A magyar nyelv mint idegen nyelv?

Létezik ugyanakkor a nyelvünknek más megközelítése, megközelítési lehetősége is, így a magyar nyelv mint idegen nyelv (mid), vagy származásnyelv, avagy környezetnyelv és hasonló szakkifejezésekkel körülvéve.

A tapasztalataim késztettek arra, hogy itt és most a magyar mint idegen nyelv tanításának bőséges forrásából merítsek, segítendő a magyar nyelv anyanyelvként való tanítását is.

3. Néhány nyelvtani jelenségről – Szembenézés egy-két nyelvtani és tanításmódszertani kérdéssel

A magyar nyelvet idegen nyelvként tanulók az A1, illetőleg az A2 nyelvi szint elérésehez ezzel a *nyelvtani szakismerettel* találkoznak, ezekkel a nyelvtani jelenségekkel ismerkednek meg:

- a) a hangrend és az illeszkedés szabályai,
- b) a létige ragozása,

- c) az ige jelen idejű határozatlan ragozása,
- d) az ige múlt idejű alakjai,
- e) a határozott tárgy és a határozott ragozás,
- f) az irányjelölő igekötők,
- g) a főnév többes száma,
- h) a főnév tárgyesete,
- i) a melléknév fokozása,
- j) a személyes névmások,
- k) a mutató névmások,
- l) a kérdő névmások,
- m) a határozott és határozatlan névelők,
- n) az irányhármasság: a *hol?*, *hová?*, *honnan?* kérdésre válaszoló helyhatározóragok, névutók,
- o) az *és*, *vagy*, *de*, *mert* kötőszavak,
- p) a *-kor* időhatározórag,
- q) az időhatározók egyéb fontos kifejezési eszközei (a névutók),
- r) a birtokos személyjel,
- s) a birtoklás kifejezése,
- t) a *-vall/-vel* eszköz- és társhatározórag,
- u) a főnévi igenév + *kell*, *szertet*, *akar*, *tud*, *szabad*, *tilos*.

Közvetítő nyelv nélkül tanítom a magyar nyelvet. Ez azt jelenti, hogy mindig magyarul beszélek a diákjaimmal, a hallgatóimmal. Az aktuális *szószedet*et viszont két nyelven: magyarul és angolul adom meg, korábban orosz, cseh és francia nyelven adtam meg.

4. Helyzetbe hozhatók a magyar helyesírási alapelvek

Nyelvtanítási gyakorlatomban fontos a grammatikai, másképpen: a *formatudás* alapozása. A formatudás alapozásával összefüggésben figyelem előterében a *magyar helyesírási alapelvek* állnak.

A kiejtés elvét rögtön, az első óráimtól érvényesítem, például akkor is, amikor az ábécét hívóképek segítségével tanítom. A négy kiegészítő betűnket ország- és kultúraismerettel összehangolva tanítom.

A magyar ábécé tanításához szükségesnek tartom tudatosítani azt az olvasástanítási alapkövetelményt, hogy figyelemmel kell lennünk a hang- és betűpárok tanításakor az aktuális hang szókezdő, szóvégi és szóbelseji előfordulására. Így már az első órán nagyjából 120–130 szót meg lehet tanítanunk, illetőleg tanulniuk diákjainknak. Ez

a megfigyelés és elemzés, valamint a kapcsolódó kiejtési gyakorlatok segítik a természetes magyar artikuláció elsajátítását – legalábbis a kiejtési norma követésére törekvést – és a magyar helyesírás szabályainak követését. Ekkor nemcsak a *kiejtés*, hanem az *egyszerűsítés* és a *hagyomány* elve is felszínre kerül.

a – A, *a* – A *ajtó*, *alma*, *kapu*
 á – Á, *á* – Á *ágy*, *rá*, *mák*
 b – B, *b* – B *Budapest*, *bab*, *bábu* stb.
 ! – *asztal*; *aszszony* > *asszony*; *sajt* – *gólya* stb.

A magyar nyelv idegen nyelvként való tanulásában, különösen a nyelvtanulás kezdeti szakaszában jelen lévő beszédhangképzési problémák és toldalékolási kérdések a gondos és érzékeny tanításra figyelmeztetnek.

A beszédhangképzés problémái közül a rövid–hosszú szembenállás terén (*tör* – *tőr*, *megy* – *meggy*, *orom* – *orrom*), valamint a *nyelvállás*, illetőleg az *állkapocs nyílásszöge* szempontjából (*agy* – *ágy*, *hat* – *hát*, *ver* – *vér*), továbbá az *ajakműködés* vonatkozásában (*tör* – *tér*, *fel* – *föl*, *tíz* – *tűz*) tapasztalhatókra gondolok itt.

A toldalékolás kérdései köréből a szembetűnő igealakok nyomán (*pihenek* – *pihennek*, *adtatok* – *adtátok*), a hangzásbeli hasonlóságok és a jelentésbeli teljes különbözőségek előtérbe állításával tárok elő nyelvi adatokat: *kérek* – *kerék* – *kerek*, *postán* – *postában*, *várt* – *várat*, *korom* – *korom*, *feleltek* – *feleltek*.

A rövid–hosszú szembenállással összefüggő formatudás erősítéséhez és a *szókincs-fejlesztés*hez is hasznos az ilyen és hasonló gyűjtemény.

A mid oktatásakor – a nyelvhasználatra tekintettel – az egy- és többértelműség roppant gazdag problémakörét ekképpen is érvényesíthetem: *agy* – *ágy*, *bab* – *báb*, *haj* – *háj*, *új* – *ujj*, *ebed* – *ebéd*, *retek* – *rétek*, *ál* – *áll*, *szál* – *száll*, *csobog* – *csobban* stb.

A többesjel és a tárgyrag tanításánál a toldalékváltozatok megkülönböztetésekor a szóelemzés elvét alkalmazom. Ezt a két grammatikai problémát az elvonás nyelvpedagógiai megoldásával tanítom meg.

Kik? Mik? – *-k*, *'k*, *-ak*, *-ok*, *-ek*, *-ök*, ☺

<i>nők</i> , <i>fiúk</i> , <i>tanulók</i> , <i>hajók</i> , <i>cipők</i> , <i>cipók</i> , <i>diók</i> , <i>kávék</i> , <i>szőlők</i> , <i>borsók</i> , <i>kivik</i> , <i>krumplik</i> , <i>szalámik</i>	<i>-k</i>
<i>táskák</i> , <i>ceruzák</i> , <i>franciák</i> , <i>paprikák</i> , <i>káposzták</i> , <i>burgonyák</i> , <i>almák</i> , <i>körték</i> , <i>málnák</i> , <i>villák</i> , <i>teák</i>	<i>'k</i>
<i>házak</i> , <i>halak</i> , <i>falak</i> , <i>szájak</i> , <i>sálak</i> , <i>tollak</i> , <i>tálak</i> , <i>fáradtak</i> , <i>fontosak</i>	<i>-ak</i>
<i>orvosok</i> , <i>tanárok</i> , <i>olaszok</i> , <i>paradicsomok</i> , <i>babok</i> , <i>tojások</i> , <i>gombok</i> , <i>virágok</i> , <i>kabátok</i> , <i>blúzok</i>	<i>-ok</i>
<i>emberek</i> , <i>pékek</i> , <i>székek</i> , <i>kések</i> , <i>zsebek</i> , <i>szívek</i> , <i>ingek</i> , <i>örmények</i> , <i>svédek</i> , <i>németek</i> , <i>csehek</i>	<i>-ek</i>

<i>mérnökök, rendőrök, tőkök, görögök, törökök, szörpök, sörök, csütörtökök, gyümölcsök</i>	-ök
<i>eper – eprek, pohár – poharak, kanál – kanalak, kenyér – kenyerek, víz – vizek, híd – hidak, út – utak, cukor – cukrok, bagoly – baglyok, tükrök – tükrök, ajak – ajkak, ló – lovak, hó – havak</i>	☺

Kit? Mit? Kiket? Miket? – -t, ’t, -at, -ot, -et, -öt, ☺

<i>kávét, diót, banánt, asszonyt, asztalt, rendőrt, orvost stb.</i>	<i>-t</i>
<i>táskát, kutyát, körtét stb.</i>	<i>-’t</i>
<i>házat, tollat stb.</i>	<i>-at</i>
<i>ablakot, paradicsomot, citromot stb.</i>	<i>-ot</i>
<i>széket, tejet, csendet stb.</i>	<i>-et</i>
<i>gyümölcsöt, szörpöt, mérnököt stb.</i>	<i>-öt</i>
<i>cukor – cukrot, eper – epret, tükrök – tükröt, retek – retket, ezer – ezret, híd – hidat, víz – vizet, kenyér – kenyeret, hét – hetet stb.</i>	☺

Idekapcsolom

- az ismertebb zöldség-, gyümölcs- és bútorneveket, továbbá
- az ellentétes jelentésű melléknevek tanítását is.

1. Mik?

kávé____, sofőr____, troli____, sajt____, tej____, paprika____, kolbász____, tők____, hús____, (kenyér)____, (pohár)____, (tükrök)____, (víz)_____

2. Kérdés – felelet + mit?

- Mit vesz Feri? (*tej, sajt, tojás, kenyér, körte, szőlő*);
- Mit vesznek ők? (*sajt, tej, túró, kefir, joghurt, málna*);
- Te mit vásárolsz? (*paradicsom, káposzta, retek, spenót, eper, kivi*);
- Mit vásároltok? (*hagyma, tők, zeller, meggy, tojás, kolbász*);
- Mit vásárolunk? (*autó, ház, szekrény, asztal, szék, ág, kanapé*);
- Mit veszél? (*narancs, citrom, cseresznye, kivi, banán*)

A szókincsfejlesztésen túl a kiejtés pallérozásához is helyénvalók azok a szócsoportok is, melyeket az ábécé tanításakor ismertünk meg. Ezúttal ismétlés és memorizálás közben, valamint az új lexikai anyag felhasználásával gyakorolhatjuk a többes szám és a tárgyas forma szerkesztését, kifejezését.

Amikor a todalékolás ügyét említem, akkor konkrét nyelvi, nyelvhasználati problémákat érintek, mert lényegi dolog a sikeres nyelvtanítás érdekében a beszédhangképzés, a beszédminőség és a todalékolás összekapcsolása a magyar helyesírás tanításával.

A *feleltek* szavunk az alakja szerint lehet többes szám második személyű ige, ekkor arra mutat, hogy *ti* csináltok valamit, azaz: *felel-* + *-tek*; ugyanakkor a *felel-* + *-t* + *-ek* igealak jelentése az, hogy a többes szám harmadik személye, vagyis *ők* a múltban cselekedtek valamit.

A *kert* – *kért* szavak alakjának (= *kert*Ø – *kér-* + *-t*) és jelentésének (= főnév/dolog megnevezése – ige/cselekvés kifejezése) a felvillantása elegendő érvet kínál a magyarul tanulóknak arra, hogy az adott szó nyelvi szintjén és beszédhelyzetében pontos legyen a *tő* belsejében ejtett *e* – *é* helyes, szabálykövető artikulációja. Nyelvtanári tapasztalataim alapján hivatkozom arra, hogy a *kertek* – *kértek* típusú szembenállások elemzése (*kert-* + *-ek* – *kér-* + *-tek* – *kér-* + *-t* + *-ek*) a nyelvünket tanuló idegen ajkúakat komolyabb minőségű figyelemre és artikulációs fegyelemre szoktatja a nyelvtanulás kezdetén és később is, kiváltképpen akkor, amikor már igényesebb nyelvhasználati helyzetekben kommunikálnak.

Ugyancsak kedvelt és hasznos egybevetés például az *apród* szavunk elemzése (*apród*Ø – *apró-* + *-d*), kiváltképp a toldalékolásakor (*apród-* + *-ok*, *apród-* + *-ot*, *apród-* + *-ja*, *apró-* + *-k*, *apró-* + *-t*, *apró-* + *-ja*, *apr-* + *-aja*) és nyelvhasználatba emelésekor; tanulásmotiváció rejtőzik ebben is.

A *fiúk* – *fiuk* szópár grammatikai és szemantikai elemzéssel történt egybevetése után tanulságos nyelvhasználati és grammatikai ismeretekre tesznek szert a magyar nyelvet idegen nyelvként tanulók (*fiú-* + *-k*, – *fi-* + *-uk*). Nemkülönb a *fia* – *fiúja* páros is figyelemre méltó a nyelvtani forma (*fi-* + *-a* – *fiú-* + *-ja*) és a szójelentés vonatkozásában, azaz a nyelvhasználatban való hibátlan alkalmazásuk visszavihető az artikulációs és a grammatikai aspektusú formaelemzésre is.

Amikor a magyar igeragozás hatalmas dolgaival kezdünk szembenézni, akkor a kijelentő mód jelen idejű, általános, azaz nem konkrét tárgyat vonzó alakjainak a megismerését és használatát kezdjük. Négy csoporttípusba rendezem az igéinket:

- tud, beszél, ül;
- mos, vesz, főz, edz;
- eszik, iszik, játszik, utazik;
- segít, tölt, int, fest, oszt stb.

A mid tanításakor rendszeresen szembesítenek hallgatóim az olyan igeragozási problémákkal, melyek a *nevetek* – *nevettek*, *pihenek* – *pihennek*, a *tanítotok* – *tanítottatok*, *terítetek* – *terítettetek*, *öntötök* – *öntöttetek* és hasonló igealakokkal jelezhetők.

A *nevetek* – *nevettek*, *pihenek* – *pihennek* szóelemzéssel történő vizsgálata, majd az igeformák mondatba emelése világossá teszi a szembenállásuk okát.

A *tanítotok* – *festetek* – *töltötök* formákat elfogadják az idegen ajkúak, ha világos magyarázatot kapnak az *o* – *e* – *ö* kötőhangzók szükségességére.

Ugyanígy járok el a kapcsolódó múlt idejű, majd a határozott igeformák tanításakor is.

Amikor a birtokviszony kifejezését tanítom, akkor a családi állapot kifejezését és/vagy a személyleírást, a személyek bemutatását is gyakoroljuk.

3. A lakásom – variációk

Az **ÉN** lakás___ a harmadik emelet___ van. Itt (*él*) _____ a család___: a feleség___, a (*fiú*) _____ és a lány___ . Itt (*lakik*) _____ az anya___ is, a gyerek___ nagymama___ . Az apa___ már nem (*él*) _____. Ebben a ház___ (*lakik*) _____ a barát___ is, a második emelet___ . Az autó___ a ház (*alatt, előtt, körül; áll*) _____ .

A **TE** lakásod...; b) Az **Ő** lakása...

4. Ki? Mi? Milyen? – Milyen vagyok én? Nekem van/nincs...; Milyen vagy te? Neked van/nincs... stb.

	<p style="text-align: center;">Ki ő? Milyen ő?</p> <p>Ő Sándor. Ő magas és erős. Széles válla van, de a nyaka vékony és hosszú. Kicsi a feje és hosszú a lába. A karja is hosszú, a keze nagy. Alacsony homloka és nagy orra van. A szeme és a füle kicsi. Nem túl jóképű, de tetszik a lányoknak. Miért?</p>	<p style="text-align: center;">Milyen?</p> <p>alacsony, barna, csinos, csúnya, erős, fekete, göndör, gyenge, jóképű, karcsú, kék, keskeny, kicsi, kövér, magas, nagy, sovány, széles, szép, vastag, vékony, zöld;</p> <p style="text-align: center;">Hány cm? Hány kg?</p>
--	--	--

Nemcsak a helyes grammatikai formák alkalmazását, hanem az irányított szövegalkotást és a magyar helyesírást is gyakoroljuk az ilyen típusú feladatokkal. Miután az **én** formát alkalmaztuk, következik a **te** formának a használata. Nem haszontalan az a megoldás sem, amikor a **mi** formának az alkalmazásával végezzük el a lyukas szöveg kiegészítését és átalakítását.

5. Mit csinál egy nap Giovanni, az egyetemista?

beszél, reggelizik, ebédel, él, kel, van, iszik, tanít, tanul, vásárol, úszik, marad, játszik, sportol, imélezzik, lefekszik

Én Giovanni, olasz diák _____. Most Budapest____, és egy egyetem____. 07:30-kor _____. A kollégium____. Kávé____ egy közeli presszó____. Sajnos a magyar kávé nem olyan jó ☹️. Egész délelőtt az egyetem____. Az egyetemi menza____ vagy a büfé____.

_____. Ebéd után az Olasz Intézet _____ egy magyar diák____.
Már elég jó _____ olasz____. Délután _____ vagy _____.
A kollégium mellett van egy uszoda, ott _____. Este, ha fáradt _____,
otthon _____: _____ a számítógépen vagy _____. 23 óra körül
_____.

A helyviszony kifejezésének a gyakorlására igen hasznosnak bizonyult ez a rövid történet. Nyilvánvaló, hogy az illeszkedés pontos érvényesítésére is alkalmas ez a feladat.

6. Ki? Hol? Mit csinál? – -tól, -től; -nál, -nél; -hoz, -hez, -höz

Ma délután az orvos _____ (megy, én) _____, az orvos _____ Kati____. Kati a Nyugati pályaudvar _____ (lakik) _____, nem messze a posta____. Kati _____ egy kávé _____ (iszik, mi) _____, sütemény _____ (eszik, mi) _____ és (beszélget, mi) _____. Kati _____ a Vígszínház _____ (megy, én) _____. Ott (vár) _____ Gábor, a (barát, én) _____. Ő ott (lakik) _____, nem messze a színház____. Gábor gyalog (jön) _____ a színház____. Az előadás után együtt (megy) _____ a buszmegálló_____.

A magyar felszólító móddal való szembesítés, a magyar felszólítás grammatikai sokszínűségének a bemutatása nekem különösen kedves szakmai és nyelvpedagógiai kihívás.

7. Fejezd be a mondatokat!

(te) Olvas _____ azt a vers _____!

(ti) Csinál _____ valami _____!

(mi, vesz) _____ paradicsom _____, paprika _____, (kenyér) _____ is!

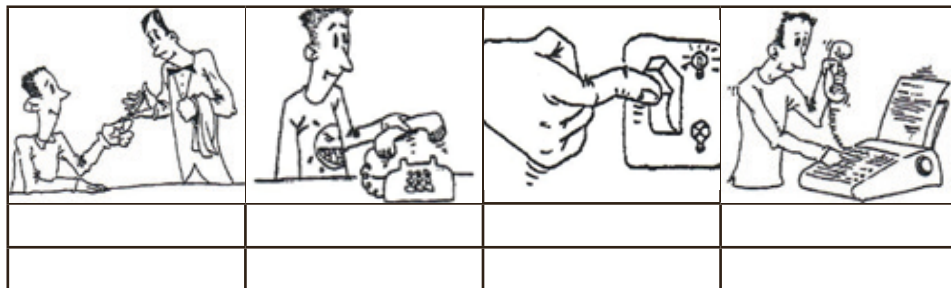
(te) Ad _____ nekem ezt a sajt _____ szendvics _____!

(ő) Főz _____ a csoport _____ ebéd _____: gulyás _____ és paprikás _____!

(ők) Rajzol _____ egy park _____: fák _____, hinta _____, padok _____, gyerekek _____!

8. Mit csinál? Mit csináljon? – Kijelentés + felszólítás

<p><i>be, bele, fel, ki, le, meg;</i></p> <p>ír, kapcsol, nyit, tesz, tölt, töröl; ajtó, bor, fax, lecke, tábla, telefon, villany</p>			

9. Így készítjük el tepsiben a lazacot sült krumplival és zöldségekkel!

Hozzávalók: lazac, burgonya, sárgarépa, zöldhagyma, gomba, fokhagyma, petrezselyem és különböző finom fűszerek.

(kezd, fel, el; mi) _____ sütni-főzni! De előbb (készít, rá, elő) _____, (mér, fel, meg) _____ és (vág, fel, el) _____ az összes hozzávalót. (vág) _____ a burgonyát és a gombát négy-négy részre, a sárgarépát karikákra. (darabol) _____ a lazacot 2 cm-es kockákra. Aztán (készít, el, meg) _____ a mártást. (vág) _____ a petrezselymet apróra, (ad, hozzá, fel) _____ a sót, az őrölt fekete borsot, az olívaolajat és az összepréselt fokhagymát. (rak, vissza, bele) _____ a tepsibe a zöldségeket, majd (önt, rá, ki) _____ az elkészített mártást és (for-gat, szét, össze) _____ a zöldségekkel. (helyez) _____ a tepsit 180 °C-ra előmelegített sütőbe. (vesz, elő, ki) _____ 30 perc múlva a sütőből, és (ad, be, hozzá) _____ a lazacot is, majd (tesz, vissza, bele) _____ a sütőbe még 10 percre. (vesz, ki, fel) _____ a sütőből, mikor egy kicsit megpirult. Egyszerű és ízletes ebéd (készül) _____ ezekből a finom hozzávalókból.

5. Összefoglalás

Ezzel a dolgozatommal az volt a célom, hogy mozaikok, azaz apró részek, sokféle dolog, információ segítségével hívjam fel a figyelmet a magyar mint idegen nyelv (mid) tanításával összefüggő nyelvészeti-nyelvpedagógiai kérdések alaposabb megfigyelésére, elemzésére.

A magyar nyelv anyanyelvként és idegen nyelvként történő tanítása a szemlélet és a módszertani kultúra vonatkozásában is jelentős hasonlóságokat, sőt erős fokú meg-egyezéseket is mutat, éppen ezért tartom támogatandónak a magyar mint idegen nyelv tanításával összefüggő lényeges kérdések körütekintő bemutatását a tanító, valamint a magyar nyelv és irodalom szakos tanárképzésben is.

Irodalom

- Csonka Csilla 2005. Módszertani gondolatok a magyar ábécé tanításáról. *THL2 Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture (A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata)*. Balassi Intézet, Budapest. 1: 142–152.
- Durst Péter 2017. *Lépésenként magyarul* (1. – Magyar nyelvkönyv kezdőknek). Szegedi Tudományegyetem, Szeged.
- Erdős József 2007. Új színes magyar nyelvkönyv II. *Nyelvtani munkakönyv*. Balassi Intézet, Budapest.
- Gyöngyösi Livia – Hetesy Bálint 2011. *Jó reggelt!* Magyar nyelvkönyv. Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Budapest. 8–12.
- Gyöngyösi Livia – Hetesy Bálint 2011. *Jó napot kívánok!* (Magyar nyelvkönyv.) Budapest, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar.
- Hlavacska Edit – Hoffmann István – Laczkó Tibor – Maticsák Sándor 1996. *Magyar nyelvkönyv. HUNGAROLINGUA 1*. Debreceni Nyári Egyetem, Debrecen. 36–37.
- H. Tóth István 2006a. Adalék a magyar mint idegen nyelv pedagógiájához (Az ábécé tanításáról orosz nyelvű környezetben). *NYELVinфо (A nyelvtanárok lapja)*. Kodolányi Főiskola, Székesfehérvár. 4: 29–36.
- H. Tóth István 2006b. Az ábécé tanításának hasznosságáról. *THL2 Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture (A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata)*. Balassi Intézet, Budapest. 2: 142–152.
- H. Tóth István 2011. *Hozzászólás a felszólító mód tanításához*. Magyartanítás. [www.magartanitas.fw.hu/Magyartanitas Budapest](http://www.magartanitas.fw.hu/Magyartanitas_Budapest). 2: 7–14.
- H. Tóth István 2015. „Nem fecske módra...” (Kalauz az olvasmánymegértés fejlesztésére nemcsak tanítók és magyartanárok számára), Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa, Beregszász.
- H. Tóth István 2016. *Szóra készítő* (Háttérismeretek, fejlesztési lehetőségek óvodáskorúak beszéd- és kiejtés gondozásához). Flaccus Kiadó, Budapest.
- Simon Diána – Nagy Csilla 2016. *Szóbeszéd (Magyar nyelvkönyv)*. Klett Kiadó, Budapest. 16.
- Somos Béla 1984. *1000 szó magyarul*. Tankönyvkiadó, Budapest. 7–15.
- Szende Virág 2005. A fonetika nyelvpedagógiai vetülete. *THL2 Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture (A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata)*. Balassi Intézet, Budapest. 2: 41–42.
- Szita Szilvia 2004. *A magyar ábécé. (phonetics) ábécé – képekkel*. www.magyarora.com
- Вавра К. И. 2012. *Венгерский язык. Самоучитель для начинающих. (Язык без границ)*. 6–26.
- Дмитриева Юдит 2005. *Практический курс венгерского языка. Ханты-Мансийск, ЮГУ, 5–8.*